

**РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ
НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Шифр «Надія Маріуполю»

АНОТАЦІЯ

Актуальність роботи. Процес поглиблення інтеграції в світове економічне співтовариство передбачає багато істотних змін в системі управління державою, складовою якої є соціально-економічна система, на основі ідеї сполучення економічної ефективності як результату дієвості ринкових сил та соціального компромісу. Отже, пошук ефективних механізмів та дієвих методів функціонування системи соціального захисту є нагальним напрямком наукових досліджень та актуальним практичним завданням.

Мета роботи. Визначення пріоритетних напрямків, проблем та шляхів розвитку соціальної сфери України на шляху євроінтеграції.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

- проаналізувати умови функціонування діючої системи соціального захисту населення України;
- вивчити довід провідних «соціальних держав» щодо формування моделей соціальної політики;
- визначити слабкі місця та шляхи удосконалення вітчизняної системи соціального захисту;
- запропонувати підходи до розв'язання проблем фінансування в сфері соціального захисту населення.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, загальнонаукові принципи проведення комплексних досліджень, загальна теорія систем. Для вирішення завдань дослідження були використані: методи системного й факторного аналізу; методи абстрактно-логічного аналізу; статистичний аналіз; системно-структурний аналіз. Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, офіційні дані Державної служби статистики України та міжнародних організацій; монографії та наукові статті провідних вітчизняних і зарубіжних учених у галузі соціального захисту.

Загальна характеристика роботи. В умовах загальної глобалізації широкомасштабна національна політика в сфері соціального захисту повинна істотно пом'якшити негативні соціальні наслідки економічних криз.

Прагнення України увійти в Європейську співдружність країн та у Європейський союз неможливе без створення системи правових, економічних, організаційних та інших заходів державних і недержавних установ та організацій, що впливатимуть та сприятимуть підтриманню соціальної стабільності в суспільстві, створенню умов для зростання добробуту населення, забезпечення належного рівня та якості життя населення.

В роботі проаналізовано умови функціонування діючої системи соціального захисту населення України; вивчити довід провідних «соціальних держав» щодо формування моделей соціальної політики; визначено слабкі місця та шляхи удосконалення вітчизняної системи соціального захисту; запропоновано підходи до розв'язання проблем фінансування в сфері соціального захисту населення.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	7
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ «СОЦІАЛЬНИХ ДЕРЖАВ»	11
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ	15
РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	19
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ	35

ВСТУП

Одна з основних складових, що обумовлюють зміст категорії "соціальна держава" - це соціальний захист. Без вироблення шляхів досягнення ефективної системи соціального захисту, який би відповідав міжнародним стандартам, неможливо розбудувати дійсну, а не декларативну соціальну державність в Україні. Отже, питання проблем формування системи соціального захисту нерозривно пов'язані з процесом досягнення нашою державою орієнтирів, проголошених в Основному Законі. В статті 1 Конституції Україна проголошена демократичною, правовою і соціальною державою. Проблеми гарантування та реалізації цих положень є одними з найбільш актуальних стратегічних завдань нашої держави на сучасному етапі [1].

Прагнення України увійти в Європейську співдружність країн та у Європейський союз неможливе без створення системи правових, економічних, організаційних та інших заходів державних і недержавних установ та організацій, що впливатимуть та сприятимуть підтриманню соціальної стабільності в суспільстві, створенню умов для зростання добробуту населення, забезпечення належного рівня та якості життя населення. Реалізація соціальної політики стосовно будь-якої категорії громадян неможлива без здійснення їх соціального захисту, а соціальний захист - важлива складова соціальної політики та необхідний елемент функціонування держави в умовах ринкової економіки.

Процес поглиблення інтеграції в світове економічне співтовариство передбачає багато істотних змін в системі управління державою, складовою якої є соціально-економічна система, на основі ідеї сполучення економічної ефективності як результату дієвості ринкових сил та соціального компромісу. Наявність дієвої, ефективної системи соціального захисту – це свідоцтво рівня розвитку держави, його відповідності вимогам часу.

Соціальний захист в Україні реалізується через матеріальне забезпечення економічно активного населення (шляхом соціального страхування); пенсійне забезпечення; соціальну допомогу найбільш вразливим категоріям; матеріальну допомогу сім'ям з дітьми; компенсації, індексації та пільги населенню; соціальне обслуговування тощо. Таким чином, соціальний захист здійснюється за допомогою соціального забезпечення та соціальної допомоги [2,3,4,5].

Дослідження проблем соціального захисту населення представлено у працях провідних науковців: Ю.К. Качуренко [6], Скуратівський В.А., Трощинський В.П., Ситник П.К. [7], Борецька Н.П [8], Бригадін П., Бакиров В., Игорь Даниленко І., Кизилова К., Кузина І. [9], Чечель А.О., Тарасенко Д.Л. [10]. О.Д.Куценко [11] та інші. Вклад вчених у вивченні актуальних питань функціонування соціальної сфери є дуже вагомим, але не слід недооцінювати необхідність розвитку та вивченню питань, які стосуються подальшого розвитку соціальної сфери на шляху євроінтеграційних процесів.

Отже, стратегічна мета України досягти рівня економічно розвиненої держави потребує серйозної роботи щодо удосконалення захисту прав і свобод людини, демократизації всіх складових суспільного життя, економічного зростання та забезпечення механізмів і умов для створення матеріального та духовного добробуту населення. Найважливішим аспектом цієї проблеми, віддзеркаленням місця людини в системі державної політики є стан її соціального захисту та надання соціальних гарантій.

РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В умовах розбудови української державності та розвитку ринкових відносин потребують гарантій соціального захисту усі прошарки населення України особливо пільгові категорії громадян.

Виникає зростання потреби в ефективному соціальному захисті викликане погіршенням добробуту населення в умовах економічних і соціальних перетворень при переході до ринкового розвитку суспільства, коли значна кількість людей поставлена на межу виживання. Поглиблюється соціальне та майнове розшарування, що призводить до розбалансування можливостей вдоволення основних соціальних потреб населення. Продовжують залишатись низькими рівень та якість життя.

За останні роки збільшилася майже вдвічі кількість пенсіонерів за віком, безпритульних і нужденних, що вимагає від держави забезпечення соціальних гарантій та організації ефективної соціальної підтримки цих верств.

Важливе місце у системі державного соціального захисту займає соціальна допомога. Це турбота держави про громадян, які потребують підтримки, сприяння у зв'язку з віком, станом здоров'я, спеціальним станом та малозабезпеченістю. Отже, завданням соціальної допомоги є полегшення матеріального стану людей незалежно від їх трудової діяльності.

Соціальний захист в Україні реалізується через матеріальне забезпечення економічно активного населення (шляхом соціального страхування); пенсійне забезпечення; соціальну допомогу найбільш вразливим категоріям; матеріальну допомогу сім'ям з дітьми; компенсації, індексації та пільги населенню; соціальне обслуговування тощо. Таким чином, соціальний захист здійснюється за допомогою соціального забезпечення та соціальної допомоги.

На шляху розвитку України до європейського рівня життя необхідно забезпечити достатній рівень соціального захисту населення. Сьогодні Україна вибрала політику спрямовану на прийняття європейських норм в українське законодавство, що дозволить стабілізувати економіку, створити умови нормативно-регуляторної бази та змінити соціальну захищеність громадян, створивши високий рівень якості життя в країні.

Поліпшення соціального захисту населення шляхом впровадження ефективних програм, сприяє поліпшенню життєдіяльності населення і стабілізує суспільство. Соціальний захист має системний характер - у вигляді законодавче встановлених постійних грошових виплат, компенсацій з державного або місцевого бюджетів і періодичний - у вигляді одноразової грошової або матеріальної допомоги з різних фондів або окремих осіб, тощо. Велике значення має соціальний захист товаровиробників, які своєю працею створюють споживні вартості для розвитку добробуту країни.

Розвиток України в сучасних умовах потребує орієнтуватися на європейські стандарти, будувати соціально - економічну політику держави та дії уряду її реалізації спрямований на покращення рівня життя. Соціальний захист в якому населення надійно захищено, це впевнений крок для досягнення процвітання країни та її суспільства. Питання соціального захисту населення на шляхах розвитку євроінтеграційних процесів є дуже актуальним, від нього залежить рівень життя та добробуту суспільства, духовне, матеріальне, соціальне благо, які впливають та підбурюють до зайнятості населення.

З трьох суб'єктів складається структура соціального захисту: держава, юридичні особи і громадяни. Відповідно до призначення заходів формується структура системи соціального захисту (рис. 1.1):

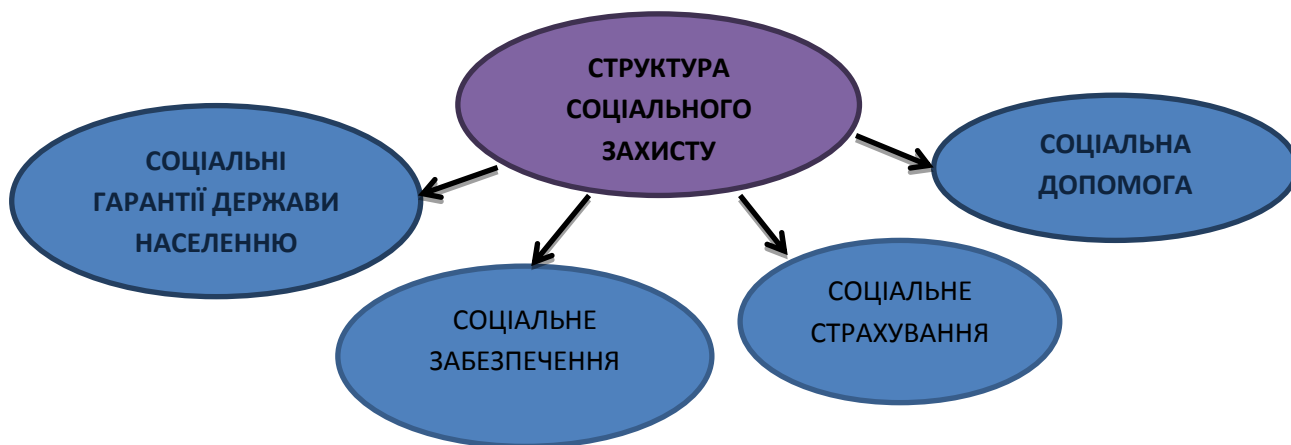

Рис 1.1. Структура соціального захисту населення

З правової точки зору Міністерство соціальної політики України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері праці та соціальної політики, соціального захисту, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, запобігання насильству в сім'ї, соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, зокрема забезпечення їх психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування, технічними та іншими засобами реабілітації, житлом, надання освітніх послуг, організація поховання, соціальна та професійна адаптація військовослужбовців, які звільняються, осіб, звільнених з військової служби, та учасників антитерористичної операції.

Оскільки об'єктами та суб'єктами соціальної політики виступають з однієї сторони державні інститути, а з іншої – населення країни, то доцільно розглядати комплексну систему соціального захисту як державний інститут опіки найменш захищеного прошарку населення (рис. 1.2).

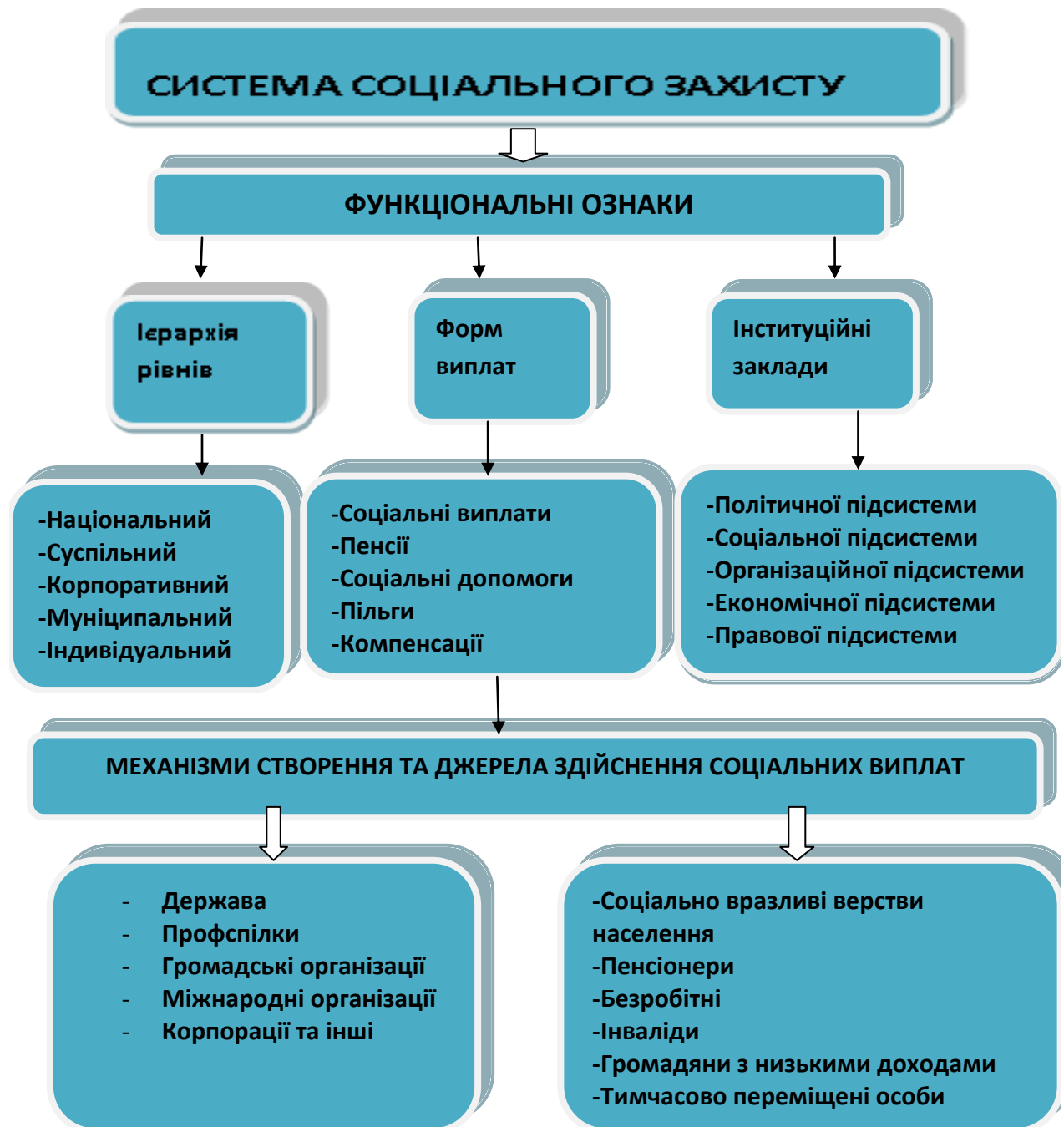

Рис. 1.2 Система соціального захисту населення [51, с.3]

Таким чином, курс України на євроінтеграцію має на увазі досягнення сучасних характеристик якості життєвого рівня населення, збільшення ролі держави в регулюванні економічних і соціальних процесів, створення надійної системи соціального партнерства суб'єктів господарювання та органів влади.

РОЗДІЛ 2. МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ «СОЦІАЛЬНИХ ДЕРЖАВ»

Розбудова в Україні новітньої моделі держави, виходячи з об'єктивних передумов розвитку громадянського суспільства, підвищення ефективності та дієвості прав та свобод людини, вимагає за необхідне формування чіткої стратегії на організацію та проведення соціальних реформ насамперед у сфері соціального захисту. Отже, соціальна політика це: діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності у країні; а також з одного боку це система правових, організаційних, регулятивно-контрольних заходів держави з метою узгодження цілей соціального характеру із цілями економічного зростання, а з іншого соціально-економічні заходи держави, підприємств, місцевих органів влади, які спрямовані на захист населення від безробіття, інфляції, знецінення трудових заощаджень.[11]

Поліпшення матеріального стану населення, можливо досягти завдяки інтенсивних темпів росту економічних показників по яким сьогодні Україна значно відстає від країн західної Європи. Одні з яскравих показників, які визначають соціальну політику держави є ВВП на душу населення та Індекс людського розвитку. (табл.2.1) [12]:

Таблиця 2.1

Обсяг ВВП на душу населення в деяких країнах Євросоюзу 2015 рік.

Країна	Обсяг ВВП на душу населення, \$
Люксембург	101393
Данія	51965
Швеція	50267
Германія	41221
Бельгія	40216
Чехія	17233
Україна	2005

Нажаль, як ми бачимо, згідно наведених даних обсяг ВВП набагато нижчий ніж в країнах Євросоюзу, що не могло не спричинити спаду рівня життя населення.

Рівень і якість життя - інтегровані показники соціально-економічного розвитку країн. Для визначення рівня життя в різних країнах експерти використовують поняття індекс розвитку людського потенціалу, або скорочено - індекс людського розвитку (ІЛР). Цей показник запропонований ООН у 1990 р. як інтегрована оцінка рівня цивілізованості країни (табл. 2.2)[. [13]

Таблиця 2.2

Індекс людського розвитку окремих країн Євросоюзу (2015 р.)

Країна	Значення
Норвегія	0,944
Австралія	0,935
Швейцарія	0,930
Данія	0,923
Нідерланди	0,923
Німеччина	0,916
Ірландія	0,916
США	0,915
Канада	0,913
Україна	0,747

Отже, Індекс людського розвитку, що є інтегральним показником, який використовують при порівнянні і вимірюванні рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття в різних країнах, в Україні у 2015 році дорівнював 0,747 і належав до високої категорії людського розвитку – що ставить країну на 81 позицію з 188 країн і територій. При цьому слід зазначити, що його значення у 2015 році менше ніж у 2014 - 83 та 2010 - 69, цей показник в середньому для країн Європи та Центральної Азії складає 0,742 [14].

Моделі соціальних держав визначаються не лише обсягом соціальних видатків, а й їхньою ефективністю для життя суспільства. Відмінності моделей соціальних держав наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Особливості моделей деяких держав [6].

Параметри моделі	Тип моделей			
	Англо - саксонська	Континентальна	Скандинавська	Південно-європейська
Країни розповсюдження	Велика Британія, Ірландія	Австрія, Німеччина	Швеція, Данія, Нідерланди	Італія, Іспанія, Греція, Португалія
Роль держави	Держава-стимулятор індивідуальної активності особи, у т.ч. підприємницької	Держава виправдовує соціальну диференціацію та майнову нерівність, виступає інструментом перерозподілу доходів	Держава запобігає різкій диференціації рівнів доходів	Держава виправдовує соціальну диференціацію та майнову нерівність
Рівень забезпечення прав громадян	Рівні соціальні шанси громадян	Рівновага партерна – літських заходів влади з адресними програмами соціальної підтримки	Рівні соціальні права, однакові соціальні умови та пільги	Рівні соціальної захищеності відносно низький
Базове положення	Залишковий принцип фінансування малозабезпечених, стимулювання пошуку роботи	Пріоритетність соціального забезпечення сім'ї, а не окремого індивіда	Рівність соціальних умов	Орієнтація на компенсацію втрат тільки для окремих категорій громадян
Фінансування соціальних програм	Переважає позабюджетне	Рівність обсягів державних та приватних витрат	Переважають державні витрати	Переважають приватні витрати
Принцип надання послуг	За залишковим принципом	За місцем роботи (страхування)	Універсальний	За місцем роботи
Рівень державних витрат на соціальну сферу	Низький	Високий	Високий	Низький

Отже, згідно зі звітом Європейської комісії, представленому в 1995 році, в країнах ЄС домінують чотири основні моделі: континентальна, англо-саксонська, скандинавська і південно-європейська [15].

Суттєвим чинником, що відрізняє соціальні моделі держави, є структура та конфігурація, поєднання найважливіших інститутів соціального захисту – страхування, соціальної допомоги, державного соціального забезпечення, медичної допомоги та освіти, розміри ресурсів, що спрямовуються на їхнє функціонування, а також домінуюча роль одного з інститутів соціального захисту [14].

Різним соціальним державам притаманні різні моделі соціальної політики, отже не існує єдиної моделі соціальної держави. За останню чверть століття науковці дійшли висновку, що є сукупність моделей (режимів добробуту (англ. welfare regimes)), які відрізняються обсягом пільг та обґрунтуванням права на їх отримання, за фінансуванням і організацією.

Соціальна політика української держави є взаємозв'язок ліберальної та соціальної моделей. [14]. Ліберальна модель вкладає можливість у відсутності достатніх фінансових коштів у держави, створити обставини для впевненого розвитку економічних суб'єктів, соціальна навпаки передбачає формування раціональної системи соціального захисту населення.

Таким чином, неможливо не виділити, те, що економічне зростання і підвищення народного добробуту — взаємопов'язані та важливі складові на шляхах до євроінтеграції. Формування соціально - благополучного суспільства можливо досягти високим та стабільним економічним розвитком. Сукупність невирішених питань розвитку ринкових відносин із збільшенням уваги до соціальних проблем створює необхідні передумови для економічного розвитку, стабільного становища людини впродовж усієї трудової діяльності й після її завершення.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Сучасний стан державного соціального захисту осіб з інвалідністю характеризують такі особливості: невідповідність сучасному стану розвитку суспільства, держави; відсутність належного та системного державного управління з питань соціального захисту; невідповідність стратегії щодо децентралізації влади; відсутність належного та системного правового регулювання відносин з питань державного соціального захисту; невідповідність окремих видів соціального захисту прожитковому мінімуму; відсутність механізмів інформаційно-правової, роз'яснювальної роботи щодо осіб з інвалідністю з питань видів державного соціального захисту; складність механізмів щодо реалізації, гарантування та правової охорони прав у державному соціальному захисті; складність механізмів державного нагляду та громадського контролю.

Розмір і форма одержуваної допомоги повинні бути такими, щоб вони могли реально змінити становище сім'ї. І, зрозуміло, не можна не погодитися з твердженням, що «ідеальна модель» адресної соціальної допомоги може залишитися суто теоретичним побудовою, якщо не буде підтримана інноваціями і реформами, що зачіпають всі аспекти роботи щодо соціальної підтримки населення. Параметри соціальної захищеності населення України узагальнено на рис. 3.1.

Цілі соціальної політики перехідного періоду на шляху євроінтеграції доцільно визначити наступні: наповнення реформ соціальним змістом; розвиток демократії, забезпечення прав і свобод, формування громадянського суспільства; активізація соціальної ролі держави, відпрацювання механізму взаємодії держави і суспільства в соціальній сфері; забезпечення гідних і

безпечних умов життя та праці, зростання добробуту громадян; створення кожній людині можливостей реалізувати її здібності, одержувати дохід відповідно до результатів праці, компетентності, таланту; стимулювання мотивації до трудової та підприємницької діяльності, становлення середнього класу; забезпечення відтворення населення, оптимізація ситуації на ринку праці; гармонізація відносин між різними соціальними групами, формування почуття соціальної солідарності.

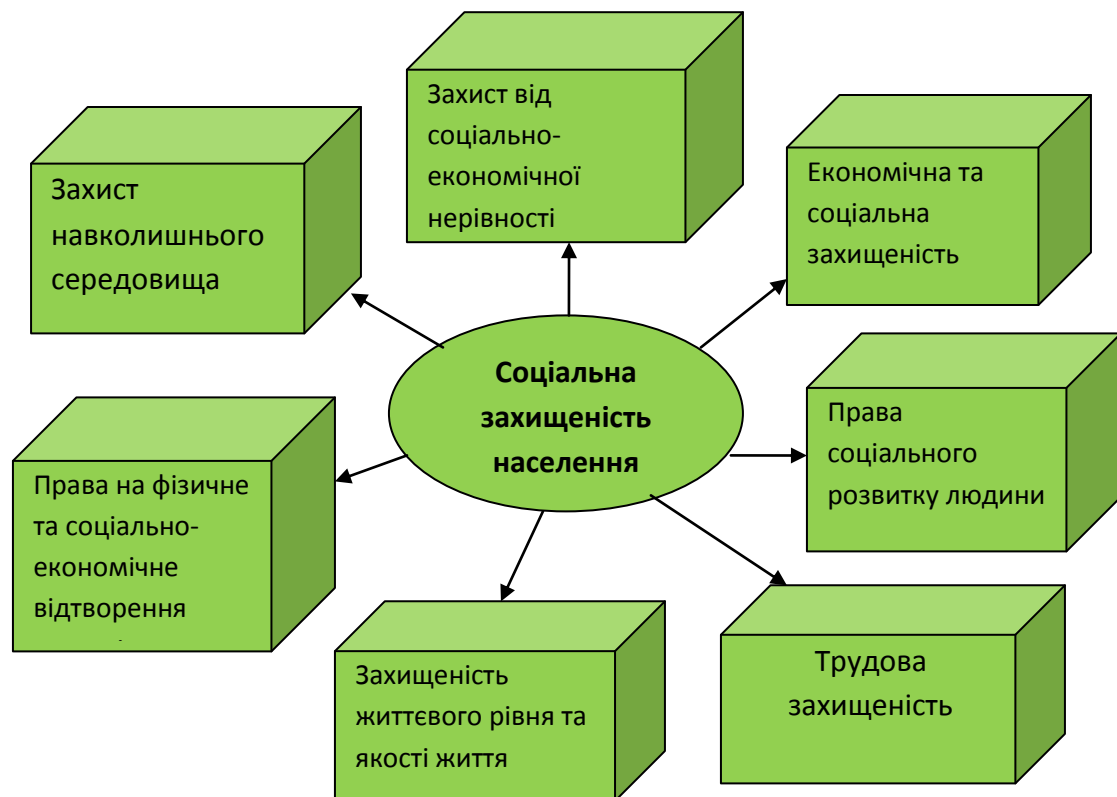

Рис.3.1. Параметри соціальної захищеності населення України [17]

Поліпшення соціальної сфери можливо почати з реформування способу надання соціальних допомог, тобто зробити акцент на адресність допомоги, яка повинна забезпечити ефективність допомоги, саме тим, хто дійсно її потребує.

Перехід до адресності повинен супроводжуватися зниженням витрат і підвищенням ефективності бюджетних витрат на соціальну сферу.

Досягти цього можна, зокрема, шляхом впровадження конкурсного фінансування. Потрібно демоніполізація комплексу галузей соціальної сфери, щоб захистити права споживачів послуг за допомогою економічних механізмів на протигагу неефективно діючими механізмами адміністративним. Для надання адресної соціальної допомоги необхідно виділити чотири етапа:

- оцінка доходів і матеріального стану сім'ї;
- виявлення причин, через які сім'я потрапила в число малозабезпечених;
- підбір індивідуального «пакета послуг» (цільові субсидії, консультування, рекомендації щодо підвищення доходу сім'ї, включаючи трудову допомогу тощо), взаємодія з громадськими організаціями, які беруть участь у наданні необхідних соціальних послуг (перенавчання, реабілітаційні заходи і т. п.);
- оцінка ефективності допомоги, «зворотний зв'язок».

Працівникам органів соціального захисту населення необхідно врахувати, що при наданні соціальної допомоги обов'язково повинні застосовуватися такі форми підвищення соціальної відповідальності громадян, як формування індивідуального пакета соціальних послуг, створення особливої структури соціальних виплат, прийняття реципієнтами зустрічних зобов'язань щодо виходу з кризової ситуації (працевлаштування, участь в громадських програмах зайнятості, проходження курсу лікування і т. п.). Разом з тим, при виборі методів забезпечення адресності слід враховувати всі їхні переваги і недоліки, а головне розглянути проблему соціального утримання і створення стимулів до самостійного виходу проблемних домогосподарств з кризової ситуації. Незважаючи на те що через низький рівень соціальних виплат в Україні ефект зниження стимулів до самостійної праці досить незначний, певні заходи щодо вирішення проблеми соціального утримання повинні прийматися вже на ранніх етапах становлення системи адресної соціальної допомоги.

Міжнародний досвід свідчить, що в світі немає жодної країни, якій вдалося б перемогти бідність. Відповідно стратегії боротьби з бідністю припускають систему заходів щодо формування ефективного ринку праці, включаючи підвищення мінімального рівня оплати праці, легалізацію тіньових доходів і розвиток програм зайнятості; а також зміна пріоритетів системи соціального захисту населення: від масштабного надання пільг різним категоріям громадян до адресності, тобто зосередження суспільних ресурсів на допомогу найбільш нужденним домогосподарствам. Коли заявник звертається до органів соціального захисту, отримання допомоги безпосередньо залежить від методології забезпечення адресності. Важливу роль відіграють також такі фактори, як продуманість стратегії поширення інформації, щоб бідні змогли дізнатися про можливості отримання допомоги, доступність місцевих органів соціального захисту і наявність належного контролю на місцевому рівні.

Також важливою складовою реформи державного соціального захисту осіб з інвалідністю має стати урахування тенденцій щодо децентралізації влади через підвищення ролі та значення місцевих владних інституцій, у тому числі місцевих територіальних громад. У контексті децентралізаційних процесів вартують уваги питання щодо покращення доступності та якості видів соціального захисту, у тому числі соціальних послуг, збільшення обсягу соціальних допомог та послуг, що надаються соціально вразливим верствам населення, розширення можливостей органів місцевого самоврядування провадити діяльність у соціальній сфері та забезпечувати зростання стандартів якості життя населення. При цьому видається необхідним забезпечити оптимізацію розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, їх ефективну взаємодію, покращення адміністрування видів соціального захисту, ефективності використання коштів бюджетів усіх рівнів [18].

РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Проаналізувавши стан фінансування соціального захисту населення в Україні, перейдемо до аналізу проблем цього фінансування та шляхів їх вирішення.

Однією з найбільших проблеми системи соціального забезпечення є неефективність вітчизняної системи соціальних пільг. Так, в Україні згідно чинного законодавства пільги надаються за категоріальним принципом, тобто громадяни отримують їх в результаті приналежності до тієї чи іншої пільгової категорії громадян. При цьому не враховуються доходи і матеріальний добробут пільговика та його родини, оскільки пільги цим категоріям надаються без попередньої перевірки рівня їх доходів чи засобів існування, а розмір пільг встановлюється залежно від категорії отримувача.

Як наслідок, частка осіб, які отримують соціальну допомогу, серед тих, хто не належить до числа бідних за критерієм поточних доходів, навіть перевищує кількість отримувачів серед бідних. 2/3 загальної суми пільг та допомоги припадають на частку домогосподарств з середнім доходом, більшим за прожитковий мінімум.

Окремі категорії громадян отримують пільги за багатьма підставами протягом тривалого періоду часу без оцінки потреби в них. Розміри допомоги, яку отримують «бідні» та «небідні», практично не різняться між собою. Оскільки пільги переважно надаються незалежно від доходу та потреби в них (від чого потерпають найбільш бідні), вони неспроможні забезпечити бідним прожитковий мінімум. Загострює проблему ще й те, що доступ до пільг по країні вкрай нерівномірний: так, частка міських сімей, що користуються пільгами на оплату транспортних послуг, втричі перевищує аналогічний

показник для сільського населення (12,6 % та 30,9 %).

Значна кількість пільгових категорій осіб призвела до того, що майже третина населення України охоплена системою пільг. Згідно 83 законодавчих актів право на пільги мають 19,5 млн. громадян, що складає понад третину населення України. До основних категорій громадян, які мають право на пільги, належать: ветерани праці (близько 4,9 млн. осіб), з яких осіб, які мають особливі трудові заслуги перед батьківщиною (1,1 тис.); ветерани війни (близько 3,3 млн. осіб); особи які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (близько 2,1 млн.); діти війни (6,7 млн.); особи які мають право на пільги за професійною (службовою) ознакою (близько 1,3 млн.); учасники АТО та Революції Гідності (5,4 млн.); пенсіонери за віком (10,6 млн.) [19]. Крім того, одна особа може отримати декілька статусів, що дають їй право на пільги, доплати, преференції, допомоги тощо. Усього в населення нині близько 36 млн. таких посвідчень [20].

Велика кількість осіб, що мають право на пільги, а також відносно великі їх розміри призводять до неспроможності державних фондів фінансувати їх у повному обсязі. Так, Міністерство соціальної політики повідомляє, що в цілому на виплати всіх державних соціальних допомоги, пільг, компенсацій і преференцій у держбюджеті на 2018 рік закладено близько 30-33 млрд. грн.. Але якщо розрахувати всю кількість пільг, яка існує в нинішньому законодавстві, то, за оцінкою експертів, для їх обслуговування необхідна сума, яка співрозмірна сумі приблизно половини державного бюджету - майже 120-140 млрд. гривень. Тобто, має місце збільшення зобов'язань за пільгами без наявності відповідних джерел їх фінансування.

Також серед проблем у системі пільг слід назвати відсутність єдиного законодавства, що регулювало б сферу надання та отримання пільг – ця сфера регулюється багатьма законодавчими актами.

Найгострішими проблемами соціального страхування є низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою і низька адресність при наданні соціальної підтримки тощо. (Рис. 4.1)

Рис. 4.1 Основні проблеми фінансування соціального захисту населення в Україні

Однією з проблем сьогодні незавершеність соціальної реформи, відсутність політичної волі та політичного розуміння необхідності поглиблення та завершення соціальної, в першу чергу, пенсійної реформи. Це зумовлено хронічною нестачею коштів в пенсійних та інших фондах, та не ефективне або не цільове використання їх.

Також в системі соціального забезпечення є велика низка проблем наступного характеру: низька адресність соціальних пільг; невідповідність між розмірами пільг та реальними можливостями їх забезпечити; - залишкове фінансування медичного забезпечення, що не дозволяє підтримувати систем медичного захисту на належному рівні. (табл. 4.1)

Таблиця 4.1

Шляхи вирішення проблем соціального захисту населення України

Виявлені в ході дослідження проблеми	Пропозиції щодо вирішення
Низька адресність соціальних пільг	Відхід від категоріального принципу надання пільг і орієнтація пільг на конкретну людину. З'ясування рівня доходів людини, яка претендує на пільгу, і надання пільги тільки у разі, якщо її дохід є нижчим за середній
Невідповідність між розмірами пільг та реальними можливостями їх забезпечити	Заборона на введення нових пільг, законодавче встановлення конкретного джерела фінансування для кожного виду пільг, введення обмеження "одна людина – одна пільга"
Дефіцитність Пенсійного фонду	З метою зменшення видаткової частини Пенсійного Фонду ввести максимальний розмір пенсії за віком, детінізація заробітної платні, що дозволить збільшити базу для нарахування пенсійних внесків
Залишкове фінансування медичного забезпечення	Запровадження обов'язкового медичного страхування, що дозволить зменшити навантаження на державний бюджет та водночас обмежити можливість покривати інші бюджетні видатки за рахунок видатків на охорону здоров'я.

Отже, очевидно, що нинішня система надання пільг є неефективною та має дуже багато проблем, тому потребує реформування.

Покращувати систему соціальних пільг, на нашу думку, потрібно за такими основними напрямками:

- відхід від категоріального принципу, тобто переорієнтація пільг на людину, якій вони справді потрібні. Це можна реалізувати шляхом попереднього з'ясування рівня доходів адресата пільги, і якщо дохід виявляється вищим за середній, він втрачає право на користування пільгою. Доцільно, буде також створити систему моніторингу за доходом пільговика. Хоч це і підвищить витрати на обслуговування розрахунків з пільговиками, проте ефективність системи значно підвищить, та й сума пільгових виплат знизиться, адже більшість пільговиків – це особи із доходами вище середнього;

- з метою зменшення невідповідності між виплатами по соціальним пільгам та їх реальною сумою, доцільно закріпити за кожним видом пільг нормативний документ та конкретне джерело його (виду пільг) фінансування. Наприклад, це можуть бути або кошти бюджетів різних рівнів чи кошти з фондів соціального страхування.

- розробка єдиного законодавчого акту, який би охоплював всю систему надання соціальних пільг. Це зробило б більш прозорою і зрозумілою процедуру надання цих пільг.

Через глибоку економічну кризу, військові дії та політичні чвари, можна підібрати сотні об'єктивних виправдань тому, що права і умови життя наших людей з інвалідністю навіть віддалено не відповідають тим базовим канонам Конвенції ООН “Про права інвалідів”, яку Україна ввела в дію 4 лютого 2010. Але, можливо причини провалу впровадження вищеназваної Конвенції ООН слід шукати не в нинішньому економіко-політичному стані України, а в невідання нашим суспільством величезного трудового та інтелектуального потенціалу людей з інвалідністю? Наявність же такого потенціалу цілком очевидна, адже ні хто з нас не в змозі визначити наскільки у конкретної людини

з інвалідністю внаслідок обмеження одних його можливостей посилилися, загострилися або розвинулися інші його якості, котрі потенційно можуть бути надзвичайно корисні для суспільства.

Можливо тільки усвідомлення цього факту і розуміння державою того, що залучення інвалідів до активного суспільно корисного життя, в кінцевому рахунку, обернеться консолідацією та активізацією соціально-економічного розвитку країни, змусить владу спробувати все ж вирішувати проблеми інвалідів не для “галочки”. У цьому сенсі, безсумнівним позитивом могли б стати зміни у новому податковому кодексі, що передбачають в собі ряд наступних позицій:

1. Введення диференційованої норми працевлаштування осіб з інвалідністю по підприємствам і організаціям у відповідності зі сферами їхньої діяльності. Адже очевидно, що існують підприємства, де вимоги до співробітників несумісні з патологіями, наявними у більшості людей з інвалідністю. Для таких підприємств 4% норма працевлаштування інвалідів, є абсурдною і тільки стимулює ці підприємства до всіляких корупційних махінацій. Разом з тим, є підприємства та організації (наприклад, в рекламно-інформаційної та соціально-побутовій сфері національного господарства), де специфіка та умови праці ідеально підходять для інвалідів, які можуть працювати не тільки в офісах цих підприємств, але і вдома. Природно, що норма працевлаштування інвалідів на цих підприємствах повинна бути набагато більшою 4% і становити від 15-20%.
2. Впровадження системи гарантованого замовлення для підприємств і організацій, де більше 20% штату становлять інваліди. Сенс впровадження даної системи полягає в тому, щоб зобов'язати підприємства, які не мають норми щодо працевлаштування інвалідів, або

не виконують цю норму (далі Покупці), закуповувати продукцію та послуги у тих підприємств, де інваліди становлять більше 20% штату співробітників (далі Продавці) . У тому випадку, якщо обсяг закупівель у Продавців для Покупців становить не менше 4% від річного фонду їх заробітної плати, то закон повинен передбачати звільнення цих Покупців від штрафних санкцій з боку Фонду соціального захисту інвалідів.

3. Впровадження технології поручительства громадських організацій інвалідів перед роботодавцями та Фондом соціального захисту інвалідів за працевлаштованих інвалідів. Дана технологія повинна передбачати в собі систему наступних взаємодоповнюючих кроків:

- підбір громадськими організаціями необхідних кандидатур людей з інвалідністю для їх подальшого працевлаштування відповідно до опублікованих державними органами загальнодоступних списків вакансій для інвалідів від різних підприємств. При цьому роботи, що проводяться громадськими організаціями з підбору, а потім і по подальшому супроводженню інвалідів на робочому місці, можуть фінансуватися Фондом соціального захисту інвалідів на конкурсній основі. [19]

- укладення договорів між громадськими організаціями осіб з інвалідністю, що перемогли у відповідних конкурсах, Фондом соціального захисту інвалідів та роботодавцями, для яких ці громадські організації будуть підбирати людей з інвалідністю на вакантні місця. Основною метою укладення таких договорів буде надання гарантій роботодавцям щодо новоприйнятих людей з інвалідністю з боку громадських організацій осіб з інвалідністю. Зокрема у цих договорах може бути визначений термін, протягом якого громадські організації осіб з інвалідністю повинні курирувати (навчати і “підстраховувати”) новоприйнятих осіб з інвалідністю на робочому місці. Крім того, за

обопільним бажанням працедавця та новоприйнятого на роботу особи з інвалідністю, громадські організації осіб з інвалідністю повинні будуть організовувати роботу на дому. Курирувати всі ці відносини між громадськими організаціями осіб з інвалідністю, роботодавцями та особами з інвалідністю міг би все той же Фонд соціального захисту інвалідів.

Але все ж для адекватного вирішення проблем осіб з інвалідністю вищезазначених змін до законодавства України далеко не достатньо. Нам, насамперед, потрібно усвідомити, що корінь всіх проблем людей з інвалідністю полягає у відсутності механізму масового та економічно доцільного їх включення в активну громадсько-корисне життя. Поки в суспільстві не сформується стійке переконання в тому, що інваліди це не тільки об'єкт проявів співчуття і гуманності, але й потужний потенціал для економічного, інтелектуального і творчого розвитку суспільства, проблеми цих людей у нас в країні кардинально не будуть вирішені. [21]

Зараз становище людей з інвалідністю на Україні можна уподібнити відбракованим відходам, які намагаються всіляко завуалювати і візуально додати їм благопристойний вигляд в інтер'єрі державного облаштування. Хоча наша держава, на догоду сучасним європейським цивілізованим віянням, останнім часом досить активно мусує тему інвалідів, всі їхні проблеми поки вирішуються лише поверхово. Іншими словами латаються діри, але не викорінюється суть проблем[23].

Звичайно, для формування в суспільстві належного ставлення до осіб з інвалідністю та запровадження ефективного механізму залучення цих людей до суспільно-корисної діяльності необхідно спочатку затратити істотні матеріальні ресурси і виконати величезний пласт роботи. Все це немислимо зробити без активної участі громадських організацій осіб з інвалідністю. Саме громадський

рух інвалідів при грамотній його організації являє собою джерело необхідних трудових, інтелектуальних і матеріально-фінансових ресурсів. Так, наприклад, організації осіб з інвалідністю здатні вишукувати достатню кількість волонтерів, бо яка ж справжня мати не захоче своєю працею допомогти організації, тільки для того, щоб забезпечити гідне майбутнє своїй хворій дитині. Ті ж громадські організації здатні виробляти найбільш оптимальні ідеї щодо вирішення тих чи інших проблем осіб з інвалідністю, бо хто, як не вони знають ці проблеми зсередини і можуть забезпечити максимальну життєздатність своїх ідей. Все ті ж організації цілком здатні залучити необхідний обсяг матеріально-фінансових ресурсів у вигляді міжнародних грантів і благодійної допомоги. [22]

Для всього вищеописаного, звичайно ж необхідно впровадити механізм презентації діяльності цих громадських організацій і забезпечити об'єктивну оцінку соціальної значущості їхньої діяльності. Необхідно також впровадити методичку оцінки потреб і ступеня нужденності конкретних осіб з інвалідністю, розробити систему цільової, суспільно контрольованої допомоги. При цьому потрібно, щоб дана система всебічно стимулювала б соціально-відповідальний бізнес в наданні благодійної допомоги найбільш нужденним особам з інвалідністю. Необхідно, нарешті, створити систему прозорого, технологічно відпрацьованої і економічно доцільної взаємодії громадських організацій з місцевою владою і комерційними структурами, яка всіляко стимулювала і розвивала б традиції милосердя та благодійності. Разом з тим, для того, щоб реально діючі організації змогли себе ефективно презентувати потрібно просто запропонувати грантодавцям та іншим потенційним спонсорам громадських організацій осіб з інвалідністю чіткий механізм оцінки ефективності їх діяльності

ВИСНОВКИ

В ході проведеного дослідження основних теоретичних аспектів категорій соціального захисту та соціального забезпечення було визначено пріоритетні напрямки, проблеми та шляхи розвитку соціальної сфери України на шляху євроінтеграції.

Проаналізовано умови функціонування діючої системи соціального захисту населення України. Визначено, що становлення соціального захисту та збільшення впливу саме цієї категорії прописано в Конституції України, а отже й розвиток інших соціальних складових, соціального забезпечення та страхування має належним чином регулюватися. Оскільки дані категорії мають не перероблюватися, а розвиватися та вдосконалюватися для покращення соціальних відносин в суспільстві в цілому. Вирішення проблем, пов'язаних із функціонуванням соціального захисту, є прерогативою держави як у сталій, так і в трансформаційній економіці. Також зазначено, що на сьогодні в сфері соціальних відносин, а саме існуючого соціального захисту в Україні, при реформуванні та вдосконаленні вже існуючої законодавчої бази все ж не достатньо здійснюється належний контроль, оскільки досі відсутній нормативний акт змістовного характеру, що регулює визначеність понять та їхню роль в соціальних відносинах. При дослідженні саме соціального захисту малозабезпечених та пільгових категорій громадян згідно правового регулювання розглянуто найбільше проблемні групи населення, а саме : малозабезпечені сім'ї, інваліди загального захворювання, з дитинства I - II групи, особи, які постраждали внаслідок ЧАЕС, інвалідів та ветеранів війни, учасників АТО.

Вивчено довід провідних «соціальних держав» щодо формування моделей соціальної політики та зроблено висновок про наявність певного потенціалу в реалізації та розвитку цього питання щодо вдосконалення

існуючого механізму надання соціальної допомоги малозабезпеченим громадянам в Україні. В нормах міжнародного права чітко встановлюються саме головні права, основні категорії прав людини. Використовуючи міжнародний досвід ми маємо можливість застосовувати власні норми, які вже виступають вдосконаленими порівняно до попереднього законодавства. Оскільки Україна ратифікувала багато міжнародних договорів відповідно має пристосовувати їх або на відміні від них створювати щось нове через покращення вже існуючого механізму забезпечення системи соціального захисту різних верств населення.

Визначено проблеми та шляхи удосконалення вітчизняної системи соціального захисту. Так, доведено, що проблема належного соціального захисту малозабезпечених та пільгових категорій громадян через впровадження державних соціальних допомог має на меті створення умов, за яких такі громадяни матимуть можливість на правову та матеріальну підтримку задля виходу зі скрутної ситуації, яка може бути певним проявом соціального ризику взагалі. Система соціального захисту малозабезпечених та пільгових категорій громадян є певною мірою складною саме через відсутність законодавчого акту, який би в повній мірі розглядав дану систему з існуючими групами в цілому, а оскільки при певному настанні ризику малозабезпеченості на сьогодні загальні засади реалізації права на державну допомогу не є згруповані, а ми бачимо певне дублювання соціальних допомог через різні законодавчі акти. На сьогодні досі чітко не визначено питання щодо реалізації більш ефективного регулювання та впровадження органами управління в сфері соціального захисту малозабезпечених та пільгових категорій громадян ризиків пов'язаних з можливістю настання повторних захворювань, тобто з медичними ризиками. Соціальна підтримка пільгових категорій громадян щодо санаторно-курортного лікування на сьогодні відповідно не досить розвинена, оскільки досі

наявні питання щодо кількості фінансування та надання відповідних послуг на достатньому рівні.

Запропоновано підходи до розв'язання проблем фінансування в сфері соціального захисту населення. Так, зазначено, що важливою проблемою виступає правильність та порядок призначення соціальних державних допомог малозабезпеченим громадянам, а саме реальність поданих даних до органів призначення та контролю, виплат самих допомог на місцях. Одним із варіантів певного покращення в системі соціального захисту малозабезпечених громадян є створення спеціалізованої бази даних по цій категорії соціально-потребуючих громадян, де відповідно потрібно мати детальний та професійний контроль за дотриманням вимог при оформленні таких допомог. Покращення програми адресних допомог має також корегуватися через спільну діяльність окрім органів Міністерства соціальної політики України та організації підтримки з боку органів місцевого самоврядування. Така співпраця має принести тільки позитивний ефект та збільшити відсоток призначення дійсно потрібних допомог через реалізацію соціального захисту малозабезпеченим та пільговим категоріям громадян в Україні в цілому та незалежно від існуючих проблем колізійного характеру в нормах законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України “Про страхування”
3. Закон України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”
4. Закон України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням”
5. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності".
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи./ Упоряд. Ю.К. Качуренко-2-е вид.- К.: Юрінформ, 1992.
7. Державна політика в соціогуманітарній сфері: підручник / авт.. кол.: В.А.Скуратівський, В.П.Трощинський, П.К.Ситник та ін.; за аг. Ред. В.А. Скуратівського, В.П.Трощинського. – К.: НАДУ, 2010. – 284 с.
8. Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. Монографія. – Донецьк: Янтар, 2001.
9. Здоровье населения и социальные перемены в постсоветских государствах / редкол.: П. Бригадин [и др.]. – Минск : ГИУСТ БГУ, 2013. – 352 с. ISBN 978-985-491-115-1.
10. Реалії та перспективи розвитку соціальної сфери в умовах децентралізації / Чечель А.О., Тарасенко Д.Л., Сухова К.К. / Проблеми та перспективи розвитку державного управління в умовах реформування: [колективна

- монографія] / Заг. ред. Чечель А.О., Хлобистов Є.В. – Бельско-Бяла (Польща): Вища школа економіки та гуманітаристики, 2017.– С.272-287.
11. Куценко О.Д. Общество неравных. Классовый анализ неравенства в переходном обществе. Подходы западной социологии. Харьков: Издательский центр Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина, 2000 г., - 316 с.
  12. Список країн за ВВП (номінал) на душу населення [Електронний ресурс].Індексі людського розвитку ООН Україна – 83-я [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/07/140724_human_development_index_az.
  13. Соціальна політика: політико-правові засади та особливості управління соціальними процесами [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://buklib.net/books/27137/>.
  14. Хома Н. М. Типологія моделей соціальної держави: аналіз основних підходів / Н. М. Хома // Держава і право. — 2012. — Випуск 56.
  15. Пігуль Н. Г. Типологія моделей фінансування розвитку соціальної сфери / Н. Г. Пігуль // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. Суми, 2014. — Вип. 38. — С. 220–229.
  16. Чернодід І. С. Порівняння моделей соціально-орієнтованих економік / І. С. Чернодід // Технологический аудит и резервы производства. — 2014. — No 2/2(16). — С. 34–38.
  17. Соціальний звіт за 2016 рр. МСПУ. Київ.: 2017 р. <http://www.msp.gov.ua/timeline/Zviti.html>
  18. Технологія прийняття управлінських рішень: Навч. Посіб. / Уклад. В.Д.Бакуменко. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 20 с.
  19. Наказ Міністерства соціальної політики України №575 від 06.04.2017 «Про встановлення граничної вартості путівки (ліжко-дня) у 2017 році

20. Закон України "Про пенсійне забезпечення". Закони України, Том 2. - К.: АТ "Книга", 1996. - С. 254 - 285.
21. Євтушенко О.Н. Державна влада і місцеве самоврядування в політичній системі суспільства: монографія Вид-во ЧДУ, 2010
22. "Громадянська демократія" / Д. Метьюз, Н. Макафі. – Львів : ЦПД, 2001. – 36 с. – Режим доступу : http://westukr.itgo.com/p_1_gromada.pdf
23. Ruzhenskyj, M. M. (2016), "Transformation of social protection institutions for population in transition economy". Abstract of Ph.D. dissertation, Kyiv, Ukraine, available at: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.01/2016/Ruzhenskyj_diss.PDF

Нормативно-правове забезпечення

24. Європейський кодекс соціального забезпечення //прийнято у 1964 році// переглянуто 1990 року// ЕТС №139
25. Конвенція МОП № 157 «Про збереження прав щодо соціального забезпечення» // прийнята у 1983 році
26. Європейська конвенції «Про захист прав людини і основних свобод» // прийнята у 1950 році//ратифікація згідно до Закону № 475/97 ВВР України у 1997 році
27. Європейська соціальна хартія //прийнята в 1961 р., переглянуто у 1996 р., ратифікована Україною у 2006 р
28. Конвенцію МОП № 117 «Про основні цілі і нормативи соціальної політики» //прийнята в 1962 році
29. Конвенція МОП № 118 «Про рівноправність щодо соціального забезпечення» // прийнята у 1962 році
30. Загальна декларація прав людини // прийнята Організацією Об'єднаних Націй у 1948 року

Посилання на електронні ресурси

31. <http://expres.ua/news/2018/05/05/293636-sumna-statystyka-stalo-vidomostilky-ukrayini-osib-invalidnistyu-skilky-nyh>.
32. <https://www.msp.gov.ua/content/sanatornukurortne-likuvannya-veteraniv-viyni>.
33. <https://www.msp.gov.ua/content/sanatornukurortne-likuvannya-uchasnikiv-ato>
34. <http://www.ac-rada.gov.ua/>.
35. <http://www.msp.gov.ua/content/sanatornukurortne-likuvannya-gromadyanyaki-postrazhdali-vnaslidok-chornobilskoi-katastrofi.html>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Нормативно-правове забезпечення соціального захисту населення в Україні

Назва нормативно-правового акту	Завдання
Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. 2. Розв'язання проблем медичного і соціального характеру, що виникли внаслідок радіоактивного забруднення території України.
Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення основних засад соціальної захищеності інвалідів в Україні. 2. Встановлення гарантій рівних зі всіма іншими громадянами можливостей для інвалідів брати участь в економічному, політичному та соціальному житті суспільства. 3. Створення необхідних умов для ведення інвалідами повноцінного способу життя відповідно до індивідуальних здібностей та інтересів.
Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ліквідація наслідків переслідування громадян комуністичним режимом. 2. Соціальний захист жертв політичних репресій.
Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення порядку правового регулювання діяльності, спрямованої на запобігання поширенню ВІЛ-інфекції в Україні. 2. Соціальний захист ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД громадян.
Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення мети, завдань, принципів та головних напрямів державної молодіжної політики.
Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства і держави. 2. Визначення основних напрямів реалізації державної молодіжної політики в Україні.
Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення правового статусу ветеранів війни, гарантування належних умов для їх життєзабезпечення, сприяння формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до ветеранів війни.
Про межу малозабезпеченості	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування правової основи для адресної матеріальної підтримки найбільш соціально незахищених верств населення в умовах кризового стану економіки.

Продовження додатку А

Про прожитковий мінімум	1. Формування правової основи для забезпечення достатнього життєвого рівня для непрацездатних категорій громадян.
Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії	1. Визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян. 2. Визначення пріоритетів державної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах, а також фінансових ресурсів для їх реалізації. 3. Визначення й обґрунтування державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, а також утримання соціальної сфери.
Про соціальні послуги	1. Визначення основних організаційних та правових засад надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.
Про реабілітацію інвалідів в Україні	1. Створення умов для усунення обмежень життєдіяльності інвалідів, відновлення і компенсації порушеної (втраченої) здатності інвалідів до побутової, професійної діяльності. 2. Визначення основних завдань системи реабілітації інвалідів, а також видів і форм реабілітаційних заходів. 3. Визначення основних питань матеріально - технічного, кадрового, фінансового, наукового забезпечення системи реабілітації інвалідів.
Постанови Верховної Ради України	
Про деякі питання вдосконалення системи надання державних соціальних послуг населенню на місцевому рівні	1. Запровадження системи вартісних та якісних стандартів надання соціальних послуг населенню.
Про стан виконання законодавства України щодо соціального, правового і морального захисту ветеранів війни	1. Вирішення питань соціального, правового і морального захисту ветеранів війни.
Постанови Кабінету Міністрів України	
Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку	1. Реформування системи соціальних послуг для підвищення ефективності її функціонування та наближення до потреб отримувачів. 2. Удосконалення системи соціального захисту населення шляхом запровадження системи якісних соціальних послуг.
Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів	1. Створення умов для ранньої соціальної реабілітації та соціальної інтеграції дітей-інвалідів. 2. Сприяння розвитку особистостей дітей-інвалідів в умовах спеціально організованого навчально-виховного процесу. 3. Стимулювання створення мережі сучасних центрів ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів та ін.